

STAVKA ŽELEZNIŠKIH DELAVCEV V INDIJI.

Okrog šestdeset tisoč železniških delavcev stavka na severozapadni železnici v Indiji. Stavkarje zapirajo in imperijalna vlada jim grozi in naznanja, da se bo proti stavkarjem poslužila najostrejših sredstev, da razbije stavko.

Organizacija indijskih železničarjev je izdala apel za pomoč. V tej okrožnici pripoveduje, kako ravna s stavkarji, v kakšnem pomanjkanju žive s svojimi družinami.

Dandanes imamo brzojav in radijo, pa tudi velike dnevnike, ki se radi pobahajo, da so največji na svetu. In v teh dnevnikih ni poročil o tej stavki, o trpljenju in pomanjkanju železničarjev, kakor da se Indija nahaja na katerem drugem planetu, s katerim je nemogoče napraviti zvezo. To dejstvo pokazuje, kako solidarno je kapitalistično časopisje. Nobenih obširnih poročil o stavki, ki razburja vso javnost v Indiji! To je njih deviza!

S takim molkom hočejo prikriti krivice, ki jih trpi delovno ljudstvo v Indiji, da ne bo o njih izvedel zunanji svet. Prikriti hočejo, kako izkoriščano je delovno ljudstvo v Indiji.

Dvanajst ur dela na dan in za šestnajst centov! Tako britski imperijalizem "civilizira" Indijo! Najbolj izurjeni delavec pa prejme pri dvanajsturnem delu komaj en dolar mezde na dan.

In kljub temu se ne najde noben kapitalističen dnevnik, ki bi ožigosal to nečloveško izkoriščanje delavstva.

V Indiji je red, pravi kapitalistično časopisje. Britska imperijalistična vlada skrbi za razvoj Indije, pravi to časopisje, kadar med ljudstvom v Indiji kipi in vre proti njegovim tlačiteljem in podjarmovalcem.

Da, red je v Indiji, pa še kakšen! Sestradanega stavkarja, ki je delal dvanajst ur in za šestnajst centov na dan, tirajo pred sodišče, ko pove, da je mera izkoriščanja prikipela do vrhunca. Tudi očetovska skrb imperijalistične vlade je izborna. Ona dovoljuje, da železniška družba, ki ima od nje garantiran pet odstoten dobiček, nastanjuje pridne delavce v utah in pod kompanijskim policijskim nadzorstvom. V Ameriki bi še pes ušel iz take ute, kakršne so v Indiji odkazane železniškim delavcem za bivališča.

Stavka v Indiji pokazuje, kako potreben je delavski tisk. Širša javnost ni vedela o stavki železničarjev, dokler ni delavsko časopisje prejelo poročila po pošti o nji.

To je jasno! Kapitalističnim šmokom ne šteje šestdeset tisoč ljudi nič, če so delavci. Zanje je veliko bolj važno, če se možji milijonarjeva hči, kot če se šestdeset tisoč delavcev bojuje proti krivici in za svojo pravico. Milijonarjevi hčeri bodo posvetili po cele strani, opisali bodo natančno njeno obleko, našli vse njeno premoženje, dragulje in druge dragocene reči, pozabili tudi ne bodo povedati, če se je milijonska nevesta smehljala ali ne, ko je šla k poroki. Ampak za šestdeset tisoč stavkarjev pa nimajo vrstice!

Da svet izve za krivice, ki jih trpe delavci, morajo skrbeti delavci sami. To pa lahko le tedaj store če ustanovijo in izdelaajo močan delavski tisk. Kapitalisti so že zdavnaj spoznali, da je tisk dobro orožje zanje, ki jim lahko služi za napad in obrambo. To spoznanje jih je vodilo do tega, da so to orožje spolnili tako, da odgovarja vsem kapitalističnim potrebam.

Delavske organizacije brez delavskega tiska so kot vojak brez orožja. Armada je tu, pa če nima orožja, se ne more spoprijeti s sovražnikom.

Zato je pa naloga vsakega zavednega delavca da širi delavski tisk in zanj agitira. Veliko manj grmenja in ščuvanja bo v kapitalističnem časopisju, ko bo delavstvo imelo močan tisk, s katerim bo lahko odbijalo napade in se bojevalo za svoje pravice. To vedo tudi kapitalisti in zato njih podporniki ovirajo razvoj delavskega tiska, kjerkoli lahko izvrše tako rovarsko delo.

JAVNA GOVORNICA

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Pueblo, Colo.—Julij se bliža koncu, v katerem bodo izvoljeni delegatje za konvencijo v septembru. Koliko hrupa je bilo v zadnjem času od odprtih sovržnikov S. N. P. J.! Kako vpijejo v njihovih glasilih, ker jih boli rast S. N. P. J. Ali bo vse to hujskanje imelo kaj vpliva na bodočo konvencijo? Zaupajmo sebi, ker smo in moramo biti odprti boritelji za principe in načela, na katerih podlagi je bila ustanovljena S. N. P. J. Zato tudi vemo, da bo konvencija ne samo upoštevala načelno izjavo, ampak tudi razširila delokrog razrednega boja in vzgoje na tem polju.

Razredni boj je, kateremu se ne moremo izogniti tako ne tako. Delavci, ki ne razumejo tega boja, "kikaajo" in zametujejo vse zato, ker niso izobraženi na tem polju. Tako delavstvo imamo povsod. Med nami Slovenci je v S. N. P. J., v katoliški enotni in drugih "kranjskih" enotah. Obratno imamo tudi v S. N. P. J. fanatične katoličane, a v kranjsko katoliški enotni svobodomislece in razredno zavedne delavce (še v velikem številu!).

Delavec, ki je sprejemljiv za nauke delavskih bojev, se pridobi, pa naj pripada katerikoli zavarovalni enotnosti. Vzgoja je tisto, ki utrja principe v delavcih. Katoliški delavci katoliške enote so ravnotako podvrženi gospodarskemu razvoju kakor smo delavci Slovenske narodne podporne jednote. In če niso vsi v tem neizprosni razrednem boju, niso zato, ker ga ne razumejo. Ker ne razumejo delavci teh katoliških enot, pa so odgovorni njih vodje, ki nočejo ničesar povedati v svojih glasilih o tem važnem gospodarskem vprašanju. Ne samo to, da nočejo govoriti o tem, ampak naravnost hujskajo svoje čitatele proti razredno zavednemu delavstvu. In vendar mora tudi katoliški delavec prositi dela pri nekatoliških delodajalcih kakor katerikoli delavec. Večkrat morajo katoliški delavci preživljati večje družine kot drugi. Ali zato, da bo mnogoštevilnejše nebeško kraljestvo?

Vsak slovenski delavec, ki je duševno svoboden in prost verskih spon, ima v sebi ponos, katerega nimajo delavci, ki verujejo duhovniku kot božjemu namestniku, ki vidi v njem svojega dušnega voditelja, ker jim vedno ponavlja o posmrtnem življenju, bodisi kaznih o peklju ali plačilih o nebesih.

Pri S. N. P. J. je res v veliki večini članstvo duševno svobodno. Zasluga zato je v vodstvu organizacije, v izobraževalnem delu organizacije, ki smotreno utrja načelno izjavo S. N. P. J. Kmalu bo eno leto, odkar je bil med nami v Pueblo predsednik br. Vincent Cainkar. Društvo "Orel" je imelo večjo prireditel, na katero se je odzval br. Cainkar, ki je bil govornik na tisti prireditvi. Cainkar je mož, ki se vsakemu prikupe, on je govornik, vzgajatelj, ki obdela snov, o kateri govori. Njegov temperament je miren, njegove besede so kakor prošnja; dalj govori, bolj osvaja poslušalca. Njegove besede so bile močan argument za Slovensko narodno podporno jednoto in jugoslovansko delavstvo v tej deželi. Med nami je bilo v dvorani tudi nekaj takih, ki so sovražni S. N. P. J. Kaj so rekli potem o Cainkarju? Rekli so, da tako prepričevalnega, osvajalnega še niso slišali. Kolika razlika med nami in tistimi, ki nas na shodih zmerjajo. Ko so bili v Pueblo tisti, ki so na katoliškem shodu zmerjali, so samo vpili, da moramo biti še večji pagani kot so bili naši predniki.

Dostikrat se spominimo Cainkarja, ki je prišel na dvajsetletnico pri društvu "Orel." Kdo ve, bo nam li še kdaj govoril tako iz arca kakor lansko leto meseca oktobra? Značilne so bile med drugim besede: "Vsaka mati ljubi svojega otroka in mu želi vse najboljše!" V marsikaterem očesu se je zasvetila solza pri teh besedah. In kot dobra mati, ki želi svojim otrokom najboljše v življenju, je Slovenska narodna podpora jednota, ki nam

vsam želi najboljše, uči nas spoznavati boj za obstanek. Ta boj je uspešen le v skupnosti.

Prihodnja konvencija bo najbrž zavrgla volitve po članstvu in volila bo odbor na konvenciji. Ako ne bodo izvoljeni v odbor možje, ki stoje na stališču načelne izjave, tedaj ne moremo pričakovati, da bo izobraževalno delo rodilo še boljše sadove v smislu načelne izjave Slovenske narodne podporne jednote.—Joe Hočevnar.

Jordanville, N. Y. — K pisanju v Prosveto sem se pripravil radi slabega vremena. Slišal sem že očitane, kar mislim, da je tudi kdo drugi, da sem jaz izrekel željo, da bi bile ženske "auhe", to se pravi, naj bi nič več ne rodile. Prišlo mi je na uho, pa sem vedno pozabil pisati. To se mi zdi ravnotako kot bi rekel: "To leto ne bo nobene muhe." Treba je razumeti, kaj sem rekel, ko sem omenil, da bi bilo za delavce boljše, če bi se kontrolirali in bi ne bilo toliko ljudi za pobijanje v slučaju vojne. S tem ni rečeno, da nič otrok.

Ravno osemindvajset let je tega, ko so v ubožni Idriji napravili iz vseh rudarjev dedake. Nihče delavcev se ni brigal, da bi kontroliral sebe, zato pa se gospodje sklenili, da do tridesetega leta nobenemu ne dajo dovoljenja za ženitev. S tem so hoteli doseči, da se mesto preveč ne pomnoži, kajti rudarjev so vendar rabili vedno enako število. Tako so gospodje tudi hoteli imeti mir pred nadlegovanjem velikih družin. Kadar koli je kdo spravil skupaj veliko družino, je vedno nadlegoval za večjo plačo.

Z mojo pa nisva hotela ne velike družine niti se ne ogrevala, da bi koga nadlegovala. Tako sva imela samo dekleta in fanta, kateri je zdaj v ameriški armadi. Pozneje sva imela še enega, ki je zdaj tudi čvrst in zdrav ter sposoben za vsako ameriško armado. Duhovščini tako moderno gibanje med delavstvom kajpada ne ugaja, a tako moramo delati če je hočemo biti kdaj prosti.

V Idriji je bila nekoč slavnost. Prišli so črni gospodje od vseh vetrov. Zvečer so imeli na Gorenji gostilni veselje vsi skupaj, kjer so jedli pečenko in pili dobro vince. V veselju družbi so si ga gospodje privoščili čez mero in slišal sem, kakor da se je bil rdečelichen duhovnik spozabil v svoji pijanosti. Bržkone je mislil, da je doma s svojo kuharico sam, ker v sami spodnji obleki je pričel loviti natakario. Njegovi duhovni sobratje, ki se ga še niso tako nasekali kakor vročerkvni njih tovariš, so ga spravili na skrit prostor.—Ignac Sulgaj.

Springfield, Ill. — Za vedno nam je zaspal preljubi sin Jožef Bežgovšek. Umrl je dne 11. julija v starosti osmih mesecev in devet dni. Lepo se zahvaljujem za pomoč in postrežbo ob mrtvaškem odru Mary in Andreju Kramžar in Ani Brager za venco. Hvala vsem. Tebi, ljubi sinček, pa sladko spanje. Zalujoci ostali starši Jakob in Mary Bežgovšek ter sestre Mary, Ani in Frances.

IZ PRIMORJA

Krvav dvoboj. V Ledinah se je vršil radi neke deklice med 24letnim Lebanom iz Tilnika pri Sentviški gori in 27 letnim Obidom iz Ledin dvoboj s pestmi. Ko je Obid uvidel, da bo podlegel, je potegnil iz žepa nož ter sunil z njim dvakrat svojega nasprotnika v komolec leve roke. Lebana so prepeljali v goriško bolnico.

Občinske volitve na Slapu pri Vipavi. Dne 5. jul. so se vršile na Slapu pri Vipavi občinske volitve, pri katerih so se tamonjši prebivalci otreli krutega gerentstva, kateremu je načeljeval vsem Vipavcem dobroznani dr. Delpin. Ta zatiralec slovenskega življa je sicer hotel tudi pri volitvah uveljaviti svojo voljo, kar pa mu je temeljito izpodletelo, ker so bili izvoljeni v občinski svet samo zavedni možje. Ker pa ti niso po godu dr. Delpinu, jih je bivši gerent hotel hitro naslikati za komuniste, kar pa mu tudi ni uspelo. Volitve so potekle mirno in se jih je udeležilo okoli 50 odst. volilcev.

Pismo iz Jugoslavije

Mokronog, Slovenija. 12. julija. — Zadnjič sem nekoliko opisal potovanje v Jugoslavijo. Končal sem v Trstu in danes hočem nadaljevati. V Trstu sem plačal 76 lir za kovčge. Pri tem mi je mlad Italijan poleg blagajne še pokazal, da kadi cigarete on in njegov pomagač. Dal mi je s tem razumeti, da čaka na "bakšis". Za uslugo je tudi naredil manj težko prtljago, ki je tehtala 350 kil. Priznati je treba, da ravnanje v Italiji kot v Jugoslaviji veliko lepše s prtljago kakor v Ameriki, in tudi železniško osobje je še prijazno.

Italijanski sprevodnik do Postojne ni ničesar rekel, če se potujoči Hrvti niso ravnali po nabitih predpisih na vozu. Samo amejal se jim je, dokler se ni ohladilo obilo zavžito tržaško vino in so pospali.

V Sent Petru, moji rojstni vasi, sem stopil iz vlaka. Kaka izprememba v osemnajstih letih, ko sem zapustil domovino. Kmalu ne bi vedel, kje sem. Neke delavce mi je pojasnil, da vlak stoji na tej postaji samo pet minut. Poleg sem videl stati par orožnikov in par fašistov s palicami. Delavci, ki mi je povedal, da vlak stoji na postaji pet minut, je pripomnil, da je Slovenec. Takrat sem razumel, da se tam ne sme dosti govoriti slovensko. In najbolj zdravo je pa menda, če človek sploh ne govori, posebno pa za tistega, ki je zaposlen pri železnici.

Kaj vse je naredila vojna. Naši primorski bratje trpijo pod šovinističnimi italijanskimi vsiljivci. Zdaj naj bi vstal Franc Jožef pa bi videl, kako so se razkosali nesrečni narodi, kar je veliko tudi po njegovi ošabni zaslugi. Zdaj naj vstane pa napove vojno Italiji.

V Postojni stoji vlak celo uro. Po vozovih ne vizitirajo, le vlakovo osobje se menja. Med Rakekom in Postojno smo spet izstopili z vlaka. Jugoslovani so vizitirali potne liste ter ročno prtljago. Vlak je stal več kot eno uro. Bil je to začetek križevega pota, ki je dosegel višek v Ljubljani, kamor smo dospeli ob 11:30. Tam pa komisarja ni bilo, da bi vizitiral kovčge. Uslužbenci so ga šli iskati in je prišel šele čez eno uro. Bil je še priprazen, ni dosti gledal in vizitiranje je končalo.

Med čakanjem sem se pogovoril z železničarji. Tožili so, kako zelo slabo so plačani. Uslužbencem ni mogoče živeti s tisto malo plačo. Tako je kajpada treba dati tudi tem siromakom kaj napitnine.

Domov sem prišel na veliko soboto.

Mokronog je lep kraj. V trgu so lične hiše, več trgovin in gostilnic. Polja in vinogradi so prosti kamenje, okolica je sploh lepa. Ljudje pa so različni kakor povsod, dobri in slabi. Vedno imajo kaj na prodaj, njive, travnike, hiše in drugo. So premožni kmetje, samo denarja jim manjka. Živina je poceni, po deset dinarjev plačajo za živo težo teleta, meso pa stane po dvanajst do štirinajst dinarjev. Dobra krava se dobi za dva tisoč petsto do tri tisoč dinarjev. Živine je dosti, nič manj kakor pred vojno.

Ljudje računajo različno. Trgovci računajo na dinarje, kmetje na krone, mešetarji pa še na goldinarje. Desetdinarskim bankovcem pravijo "kovači", tako da človek končno ne ve, koliko stane ena, koliko druga reč.

Približno eno uro odtod je rudnik Krmel, kjer je lani več oseb izgubilo življenje vsled deževnega naliva. Letos so rudnik popravili. Premog, ki ga notri nakopilejo, je rujav in mehak, ni za trgovino, v domači peči pa dobro gori.

Dinar stalno raste na vrednosti. Sedaj jih je v Ljubljani po 56 za dolar, govorijo, da bodo še z dinarjem pretekli italijansko liro. Ameriški Slovenci bodo bržkone veliko izgubili, če ne bodo pravočasno izmenjali denarja, pa to samo tisti, ki mislijo iti sem in kaj kupiti. Po mojem mnenju ne bo dinar več padel tako nizko kakor je bil pred par leti.

Pozdravljam vse v Collinwoodu, društvo "V boji" in društvo "Toisto" ter družino Paula Česnika. — Ivan Sluga.

ZARKOMET

Kardinal in nage ženske.

Listi poročajo, da je rimski kardinal Gasquet dejal v Londonu: "Boljše bi bilo, da so ženske popolnoma nage kot pa samo napol oblečene. Popolna nagota je ljudem dobrega okusa manj ugostivna."

Kardinal je vsekakor mož zelo dobrega okusa, drugače bi ne glasoval za gole ženske na ulici. Toda to je njegova stvar. Fakt je, da se niso ženske s stališča zdravja, higijene, ekonomije in čednosti še nikdar tako pametno in praktično oblečile kakor danes. Nekoč so si ženske lomile rebra z železnimi modrci, davile se s težnimi ovratniki do ušes in z dolgimi kijklami pometale blato, prah in bacile po cesti, katere so nosile domov otrokom, na glavi so pa nosile debele grivetuhtih — največ iz Kitajskega importiranih — las in kup žic ter razne rožene navlake. Vse to so zagnale v staro šaro. Pravi imajo! Edina napaka še so majhni, za tri številke premajhni čevlji z visokimi petami, ki povzročajo kurja očesa in natisk. Tudi v tem oziru se še spametujejo.

Pametne ženske bodo odgovorile kardinalu: Vi kardinali ne nosite kakor hočete, me se bomo pa nosile kakor je nam prav. Ne vrtikajte vaših dolgih nosov v naše obleke!

Največje zdravniške avtoritete potrjujejo, da je človek zdravejši čim manj cunj ima na sebi v poletni vročini. Zamorke v Afriki, ki se pokrivajo le čez truh, ne poznajo raka na prsih. Solčni žarki, ki padajo na golo kožo, ubijejo rakove bacile.

Se enkrat je treba pribiti staro resnico: Čistim ljudem je vsak reč zdravega in lepega, čisto — svinjam je pa vse svinjsko.

In God we trust!

Svoboda v Združenih državah se meri po dolarju. Čim več imajo dolarjev, tem bolj si svobodni.

Ne pozabiti!

Cenjeni Zarkomet! Da ne bi pozabili omeniti v par vrsticah: Kako bi zavpili sovražniki resnice, če bi bila zadela kap Darnowa ali Scopesa namesto Bryana! ... Božja kazen ... Nismo zaman molili ... Itd. — Chicago

Težko mi je zapisati, toda me ram.

V Bryanovem govoru "z mrtvaškega odra" je tudi sledeči odstavek:

"Evolucija ni resnica. Sam hipoteza je — milijon ubitih, navezanih skupaj. Ni bila dokazana v Darwinovih dnevih, ni bila dokazana v dnevih Huxleya in ni dokazana še danes."

Bryan je priznal pred sodiščem, da ne ve nič o prirodoslovnih vedah. Torej je treba zapisati, da je nevedoma lagal, ko je zabeležil omenjene besede. Čisto pravilno je, da kardinali lažniki, ki se lažejo celo življenje, lažejo tudi na smrtni postelji in na mrtvaškem odru. Te besede so ostre; ne bi smele valjati mrtliču, ki se je komaj ohladil. Toda če Bryanovi pristajajo trobo v svet Bryanove laži, ki Bryan še ni položen v grob, morajo tudi prejeti kritiko, kakršno zasluži taka laž.

Evolucija je dokazana resnica!

Izgubljeni.

Politično neorganizirani delavci spadajo v organizacijo izgubljenih sinov, katere voditelji so kapitalistični kruki.

Pertinentna vprašanja.

Kaj je Bog prej ustvaril, muho ali mulca? In če ni ustvaril mulca, ali ga je imel Noe v svoji barki? Naj odgovori g. Trunk — Radovednež, Canonsburg, Pa.

Onim, katerih se tiče v Eveleth Minn.

Predsednica društva št. 13 S. N. P. J. ni pisala ničesar Zarkometu. Toliko po pojasni onim, ki jo po krivem dolže.

K. T. E.

Agitirajte za "Prosveto"

Roparski napad na hotel "Drake"

Napad je bil izvršen pri belem dnevu. — Tri osebe ubite v boju. — En ropar je bil ujet. — \$10,000 uplenjenih. — Velika panika med gledalci.

Chicago, Ill. — Pet roparjev, ki so bili oboroženi s samokresi in lovskimi puškami, so izvršili roparski napad ob pol štirih popoldne na hotel Drake. Hotel je prve vrste in se nahaja v naselbinah bogatinov. Vanj ne zahajajo siromaki, ampak ljudje, ki so premožni. Mimo hotela drvi vedno velika množica ljudi.

John Sedlock, ki izplačuje uslužbenca je bil na svojem mestu, poleg njega je bilo drugo hotelsko uradniško osebje. Nihče izmed uradniškega osebja ni pričakoval kaj izrednega in čas je potekal pri delu. Bilo je pol štirih popoldne, ko je nepričakovano vdrl v prvo pisarno tujec s samokresi v rokah. Bil je Texas Court, Polindijanez rodu Cherokee: "Mi smo iz Teksasa", je tujec pozdravil uradniško osebje. "Mi hočemo, da dvignete roke kviško. Le hitro." Roke so zletele kviško, nakar je Court podgal osebje v prazno sobo in mu ukazal, da naj odloži vse, kar je kaj vrednega. Nato je Court zopet odgnal osebje nazaj v uradniške prostore. Tam je ostalo le nekaj časa, nakar je Court zopet gnil osebje skozi razne pisarne. Za tako ravnanje je imel svoje vzroke.

Ko je osebje prvokrat zapustilo pisarniške prostore, je prišel na pozorišče glavni roparjev Nelson, ki je bil oborožen z lovsko puško. Ukazal je blagajniku Andersonu, naj dvigne roki kviško. Blagajnik je mislil, da je šala in je spregovoril par šalji-vih besed. Toda glavni tolpe mu je rekel: "Ozri se in poglej!" Anderson je ubogal in gledal je čevi dveh lovskih pušk. Za Nelsonom je pa stal še en ropar oborožen s samokresom.

Nelson je nato rekel: "Zdaj pa denar." Anderson je pokazal najhno vrečko, v kateri je bil rebri drobiž. Eden izmed banditov je pa podušil blagajnika, a ne marajo drobiža, ampak da hteva bankovce. Anderson je moral udati v svojo usodo in porinil jim je bankovce.

Ko se je to vršilo, je Court zopet prignal pisarniško osebje nazaj v uradne prostore. Court je imel vstopiti zadnji. V tem trenutku je pa neka uslužbenka hitro zopet skočila na mostovž in zaloputnila vrata za seboj. Court se je razjezil. Prišel je razbijati in ko je videl, da stene ne odneha, je oddal nekaj strelv skozi vrata. Opazil je, da tu ni s tem ničesar ne doseže, in kdel je na mostovž pri sprednjih vratih. Tu je pa zadel ob Vero Blanchardovo, tajnico mr. Draka s tako silo, da jo je podrla tla. Zakotalila se je doli po stopnicah v glavno vežo in je pričela kričati, da roparji plenijo hotel.

Slišal jo je I. R. Cutter, hotelki podravatelj, ki je takoj poval telefonično hotelskega dektiva McMurdyja, ki se je ta-ko oborožil z dvema velikima pi-istolama.

Vse se je vršilo hitro. Roparji o imeli denar. Court se je pa mil zopet nazaj.

Na njegovem obrazu se je rala silna jeza, dvignil je svoj amokres in ga nastavil na treh uslužbenca Frank Blair Rodkeyja, nakar je sprožil. Rod-ey je padel smrtno zadet na tla in drugih uslužbencev se je po-ostila strašna groza. Banditje o pričeli zapuščati pozorišče ro-arskega napada. Ko je Court el mimo sobe hotelskega detek-iva, je zaklical na glas: "Mc-Murdy, o, McMurdy!" Počasi so e odprla vrata, pokazala se je amokresova cev in počil je strel. Bandit je bil zadet v rano. Banditje so odgovarjali na trel in pri tem bežali. Na svo-tem begu so naleteli na druge uslužbenca in eden izmed usluž-encev po imenu Ernest Hog-ivist je tekel na ulico in pozval policaja, ki sta stala na vogalu. Policaja Clarence Dalof in John Kelly sta hitela takoj na pozori-še. Naletela sta, ko je bandit Holmes hotel poriniti Ksenofon Laricksa v shrambo za jestvi-je. Prišel je boj s Holmesom, v-aterem je ta obstrelil policaja alofa na roki, končno ga je pa-licaj Kelly ukrotil, ko ga je z

vso silo udaril s svojim količkom po glavi.

Court je hotel vstopiti v prvi avto, ki ga je zagledal. Oddal je nekaj strelv, da širi strah in grozo. Medtem sta pa prihiteda policaja Patrick Hannigan in Walter Noonan. Hannigan je hitro zapodadel situacijo, potegnili je samokres in ustrelil Courta.

Trije banditje so se polastili avta in so drveli z njim, da uidejo policiji, ki je bila za njimi. Beg v avtu je trajal, dokler ni avto udaril v drug avto. Zdaj so banditje bežali na vse strani.

Roparski glavni Nelson je bežal sam. Polastil se je drugega avta, toda doletela ga je usoda ro-parja. Policaj Kiefer ga je u-strelil, ko je ropar mislil ustre-liti policaja Broeckerja.

Dva druga bandita, ki ju je ujeti bandit Holmes označil kot Jack Nugenta in Jack Woodsa, sta pa ušla.

Stroj kaže dedne lastnosti otrok

Znanost je odkrila pravila, po katerih otroci podedujejo lastnosti staršev.

Kakšne otroke bom imel ali imela? Tako se vprašuje dnevno na tisoče očetov in mater. V psiho-patičnem laboratoriju čikaškega sodišča sta dva stroja, ki po-magata odgovoriti na to vpraša-nje. Uganka seveda še ni rešena dokraja. Predmet je preobširen. Toda moderna veda je dosegla čudovit uspeh z odkritjem prav-il, po katerih se ravna podedo-valnost svojstev od staršev na otroke.

Podedovalnost je matematična. Tako je definitivna kakor obris mosta ali izračunitev lune-ga ali solnčnega mrka, samo mnogo bolj komplicirana. Vsak roditelj mora računati s štirin-dvajsetimi faktorji in potem se številu 24 nepestrano množi s 24. Velikina števila je naravnost titanska. Nihče ne more živeti toliko časa, da bi namnožil in za-pisal vse mogoče kombinacije znakov, ki jih morda podedujejo njegovi otroci. To kaže eden stroj.

Drugi stroj pa kaže kako se otroci neenakih staršev povpre-čijo, to je povprečno izenačijo. Ako se poročita mož in žena, ki se razlikujeta le po enem svoj-stvu, tedaj ena četrtina otrok podeduje očetove lastnosti, do-bre ali slabe, druga četrtina po-deduje matrine lastnosti, to je polovica — in druga polovica se izgubi, oziroma je tuja svoj-stvom staršev, pač pa dobi last-nosti starega očeta ali stare ma-tere. Celote v teh pravilih ni ni-ker. Vse gre po četrtinah in po-lovicah. V nobenem slučaju vsi otroci ne podedujejo vseh svoj-stev staršev; vedno se zgodi ta-ko, da gotov del roditeljevih svojstev preide na drugi ali tre-tji rod.

Veščaki v laboratoriju pravi-jo, da pri teh strojih ni ugiba-nja. Kakor hitro so ugotovljene glavne lastnosti staršev in pra-staršev, tedaj so lastnosti otrok jasne; zdi se, da drugače ne mo-re biti. Psihopatična divizija municipalnega sodišča ima o-praviti v glavnem z onimi ose-bami, ki so obremenjene s slabi-mi podedovanimi lastnostmi, to je z zločinskimi nagoni, abnor-malnim umom itd. Veščaki kon-statirajo, da ti nesrečneži bi ne bili abnormalni v katerem dru-gem stoletju. Na primer ljudje z ubijalskim instinktom so o-stanki stare dobe, v kateri so bi-li ubijalci zelo potrebni in spo-štovani člani človeške družbe. V starih časih, ko je bila moč pra-vice, so bili brezarenji ubijalci po-trebni za obrambo ljudstva. Te dobe pa ni več. Današnja civili-zacija ne potrebuje krutežev, pač pa sočetne, mehkoarčne in dobrodušne ljudi. Oni, ki nimajo teh lastnosti, so danes abnor-malni in takozvani pokvarjenici, ki so se narodili pokvarjeni. Ta nit "pokvarjenosti" se pa vleče — kolikor je veda doslej ugot-ovala — brez prestanka v rodbini toliko časa, dokler živi dotična rodbina. Dobra ali slaba lastnost gre dalje in dalje od roda do ro-da. Včasih preskoči rod ali dva in se zopet pokaže kakor hitro pri-deta skupaj dva prilagodna ro-ditelja.

Kako je s podedovanjem ta-lenta velikih ženičev? Izkušnja je pokazala, da otroci redkokdaj podedujejo talente svojih rodi-

teljev. Zenij stoji nad normal-nostjo. Normalnost uduši zenija. Ako je oče velik umetnik, mati pa normalna, tedaj otroci nima-jo očetovega talenta, pač pa se talent v gotovih slučajih poka-že pri pravnukih. Ako pa sta oče in mati velika talenta ene vrste, tedaj ena četrtina otrok podeduje njun talent.

Nekatera svojstva, navadno slaba, prevladujejo in nobena primesi dobrih lastnosti jih ne uniči ali iztrga. Mračen um, blaznost je med temi podedoval-nostmi, ki se potepajo od roda do roda neugnane.

Podedovalnost se nahaja v sleherni celici našega telesa. Znanost je dokazala, da dolgo-trajne navade človeka, tiste, ki se vlečejo skozi celo vrsto gene-racij, postanejo končno dedne, preidejo v meso in kri, to je v reproduktivne celice.

DELAJSKE NOVICE

(Fed. Press.)

Vodja stavkujočih delavcev v Indiji.

New York. — Jatinda Mohan Sen Gupta, novi predsednik Swaraj (neodvisne) stranke in strokovnih unij v indijski pro-vinci Bengal, je začel svojo po-litično karijero z vodstvom veli-ke stavke organiziranih delav-cev in z zaporom radi svoje de-lavske aktivnosti. Tako poročajo "Prijetelji svobode za Indi-jo". Gupta je nasledil C. R. Da-sa, znanega bengalskega vodite-lja, ki je pred nekaj tedni umrl. Kakor Das tako je tudi Gupta odvetnik, ki je bil zajet v valu Gandhijevega nekooperativnega gibanja. V aprilu leta 1921. je organiziral delavce pri Burman Oil Co. v Čitagongu in začel štrajk. Angleški sodnik ga je ob-sodil v ječo, ko se ni hotel poko-riti ukazu, da ne sme sklicavati javnih shodov in voditi izpre-vodov. Gupta je v tem boju iz-vojeval delavcem zmago. Nato je organiziral stavko 14,000 de-lavcev na Assam-Bengal železni-ci, nakar je bil zopet obsojen na tri mesece zapore.

Vir energije v bodočnosti

Odkar uporablja človeštvo premog, ga navdaja skrb, kaj potem, ko zmanjka dragocenega črnega dijamanta. Zato nepre-stano študira in išče novih virov energije. Že od nekdaj je člo-vek obračal oč k soncu, v kate-rem je popolnoma pravilno vi-del izvor energije in življenja. Natančni računi kažejo, da iz-žareva sonce na 1 štirjaški km velik ploskev na leto toliko to-plate, da bi iz nje s pomočjo pri-mernih strojev mogli dobiti, če bi jo vso izrabili, okrog 250,000 konjskih sil. Na vsem svetu se izkopije v enem letu 1300 mi-lionov ton premoga, ki predstavlja ob 100 odstotni izrabi 325 milijonov konjskih sil. Isto ener-gijo bi dobili od sonca na 13,000 štirj. km veliki ploskvi — če u-pošteevamo samo 10-odstotno iz-rabo. Ta ploskev odgovarja tre-tjini površine Švice. Iz te prime-re je razvidno, kako ogromne e-nergije bi človeštvo moglo do-biti iz Sahare, če bi se posrečilo s primernimi stroji izrabiti vsaj del energije, ki jo sonce dan za dnem brezplodno izžareva v pe-sek. Na to so nekateri inženirji že mislili, ali dozdaj še ni bil izumljen stroj, ki bi vsaj deloma izpolnil dane zahteve. Zadnjič smo čitali, da se je kalifornijske-mu inženirju Moreauju posre-čilo sestaviti stroj iz 1575 zreal, ki producirajo v svojem žarišču temperaturo 8000° C, t. j. 2000° več, kakor je mogoče dobiti v najboljših električnih pečeh. Pri tej temperaturi se topi kre-menjak, železo, zlato, platina, ope-ka, dijamant. Koliko je na ome-njeni vesti resnice, seveda ne moremo še kontrolirati.

V zadnjih letih je med znan-stveniki vzbudila veliko pozor-nost knjiga hamburškega profe-sorja Plausona, v kateri popisuje način, kako bi se dala izrabiti zračna elektrika. Plausonova teo-rija pa v bistvu ni nič novega, saj je že Franklin, izumitelj strelovoda vedel, da je zrak na-sičen z elektriko. Kako bi se dala elektrika zračna energija zbrati in potem uporabljati, o tem pa tudi profesor Plauson ne pove nič določnega.

Poleg vode se smatra kot eden

izmed najizdatnejših virov ener-gije veter. Odkar se je razvilo zrakoplovstvo, je bilo omogoče-no študirati prilike, ki vladajo v vetru, in danes vemo, da ima ve-ter v sebi 600 krat večjo moč kakor voda. Že pred večno je n. pr. v Nemčiji več kot 13,000 na-prav, ki so črpale silo za pogon iz vetra. Nad 25 odstotkov vseh nemških mlinov je gonil veter. Jasno je, da bo v bodočnosti mo-goče izrabiti še mnogo večji pro-cent energije vetra.

V novejšem času so iznajdlji-vi duhovi prišli na misel, da bi se dala izrabiti energija padajo-čega dežja. Ideja zveni zaenkrat še zelo fantastično.

Dziobeko je izračunal, da bi sila, ki goni zemljo okrog njene osi, mogla goniti vse stroje, kar jih ima svet, okrog 8 bilijonov let, če bi se jo posrečilo racio-nelno izrabiti, kar pa je in osta-ne za vedno utopijska.

Če bi se posrečilo napraviti in vzdrževati v globini 3500 me-trov pod zemeljskim površjem parne stroje, bi lastna zemeljska toplota gnala stroje. Da izrablja-jo že ponekod vulkansko ener-gijo, je znana stvar. Omenimo naj Kalifornijo, Chile, Bolivijo, Ala-sko, Novo Zelandijo, Japonsko in zlasti Italijo, ki so v tem ozi-ru že zelo napredovale.

Ramsay, ki je odkril tkzv. ple-menite jline, je že pred vojno predlagal, naj bi se premog za-žgal v rudnikih, kjer ga kople-je, z zgorjenjem nastali plini pa bi se naj odvajali na površje. S tem bi se mnogo energije pridobi-lo, ker bi na eni strani stroški za prevoz odpadli, na drugi stra-ni pa bi se lahko porabili tudi odpadki, ki so sicer brez koristi. Njegova teorija do danes še ni prešla v prakso.

Mnogo upanja za dosego no-vega vira energije so v posled-njih letih stavili na radioakti-ve snovi, predvsem pa na razde-litev atomov. Učenjaki so dogna-li, da se ob razpadu atomov o-proste neizmerne latentne ener-gije. En gram radija ima n. pr. toliko toplotnih kalorij kakor 300 centov najboljšega premo-ga. Do danes se žal še ni posre-čilo razbiti in razdeliti atome. V novejšem času so poskušali ki-slik izločiti iz zraka in njegove atome razkrojiti. Poskus pa se je, ponesrečil že v teoriji, zato, ker moderna tehnika še ne po-zna tako odporne kovine, ki bi mogla kljubovati nastalemu ke-mičnemu procesu.

Zanimiva je teorija znanega raziskovalca premoga Hansa Fi-scherja, ki jo je podal nedavno na londonski konferenci, kjer so se zbrali teoretiki in praktiki, da najdejo novih virov energije. Iz-javil je, da je teoretično že da-nes mogoče dobiti iz vode in zra-ka za automobile potrebno po-gonsko sredstvo. Na podobno misel je že poprej prišel Charles Henry, profesor na Sorbonni, ki je objavil razprave o vodi kot gonilnem sredstvu avtomobilov. Njegova teorija se oslanja na hipotezo, da se v naravi nahaja-jo snovi, ki bi razkroj vode v kislik in vodik (ta proces se pri običajni temperaturi vrši zelo počasi) mogle toliko pospešiti, da bi na ta način nastali plini mogli goniti eksplozivni motor. Do danes se še ni posrečilo od-kriti te snovi. Izključeno pa ni, da se v odočnosti vendarle po-sreči.

Nov letalski rekord v brzini.

Berlin, 30. julija. — Pasažir-sko letalo je včeraj doseglo re-kord v brzini, ko je preletelo 125 milj od Frankfurtu do Er-fursta v 62 minutah. Prejdnji rekord je bil ena ura in 40 minut za 125 milj.

Grkinje dobile omejeno volilno pravico.

Atene, 30. jul. — Grška vlada je včeraj z zakonodajnim ukre-pom dala grčkim ženam volilno pravico, ki stoji v veljavo čez dve leti. Volilna pravica je ome-jena na občinske volitve in le ti-ste žene, ki prekoračijo 30. leto in katere znajo čitati ter podpi-sati svoje ime, bodo imele voliti.

Občinske volitve na Gorškem.

Za nedeljo, dne 2. avgusta so razpisane občinske volitve v Podgorici pri Gorici, v St. Petru pri Gorici in na Slapu pri Vipavi. Volilna agitacija je živahna, a izgleda, da bodo Slovenci posta-vili skupno gospodarsko listo. Občinske volitve, ki so se pred kratkim vršile v Črnučah, so potekle mirno in se jih je ude-ležilo 60 odst. volilcev. Fašisti so propadli.

Slovenska Karolina
Varnostna št. 1074
1924.

Podgorica Jednota
Izbrana št. 1074
v čast 10. leta.

GLAVNI STAN: 2857-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:
UPRAVNI ODSEK:
Predsednik Vincent Calcar; podpredsednik Andrew Vidich, R. F. D. 7, Box 102, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blas Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

FOROTNI ODSEK:
Martin Zelesnikar, predsednik, Box 276, Barberton, Ohio; Frances A. Tauchar, 3227 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Krimandis, 13111 Bennington Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terdel, Box 22, Strabane, Pa.

BOLNIŠKI ODSEK:
OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrosi, Box 286, Moon Run, Pa.; Joseph Zorko, RFD. 2, Box 114, West Newton, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Silar, Box 104, Gross Kana, na jugozapad. Frank Klum, Box 399, Chisholm, Minn.; na sev. zap. John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:
Paul Berger, predsednik, 2653 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.; Richard J. Zavertnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zajec, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Združitelni odbor:
Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; John Owen, 2429 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Olip, 2424 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZORI — Korespondence s glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:
VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se mislevo: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednate vobče se naslove: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
VSE ZADEVE V ZVEZI S BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.
Vsi prisrli na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: Martin Zelesnikar, Box 276, Barberton, Ohio.
Vsi dopisi in drugi spisi, nanašajo, oglaš, naročila in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednota, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Novo ime ruske časnikarske a-genture.
New York. (FP) — Newyorški sovjetski urad naznanja, da se Ruska telegrafska agentura (Rosta) zdaj imenuje Telegraf-ska agentura Unije sovjetskih socialističnih republik.

Nemčija dobila sto milijonov po-sojila v Ameriki.
Berlin, 30. jul. — Na berlinski borzi je včeraj krožilo poročilo, da so ameriški bankirji pospili Nemčiji sto milijonov dolarjev.

Karolyi tajnik ameriškega mili-jonarja.
Paris, 30. jul. — Grof Mihael Karolyi, bivši predsednik ogrske republike, je dobil službo privatnega tajnika pri nekem ameriškem milijonarju. Njegova pla-ča baje znaša \$3000 mesečno. I-me milijonarja ni znano.

KOŽNE BOLEZNI
povzročajo mnogo trpljenja v teh slučajih je treba jemati:

SEVERA'S
ESKO
razkuševalno mazilo.

Olajša razdraženje, odpravi srbečico in druge srbeče impuše na koži.

Gena 50 centov.
Poskusite naprej pri lekarni.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA.

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v sloven-skem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI.

CENE ZMERNE, UNIJSKO DELO PRVE VRSTE.

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE. Pišite po informacije na naslov: S. N. P. J. Printery, 2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST-MENA POJASNILA.

Dr. N. Korun:

Moje letovanje

(Dalje.)

Seveda bo potem, ko bom poslanec, z brezskrbnim letovanjem pri kraju. Saj veste, pogostni volilni shodi, interviui, obedi pri ministrih in vse drugo, kar prinaša s seboj dolžnost in čast poslanskega, dela skrbi in jemlje spanje. Veljalo je torej sedaj, ko sem bil še procul negotiis, v sladkem brezdelju uživati počitnice. In reči moram, da sem bil, izvzemši dogodek v Mestnem logu, čisto zadovoljen z letovanjem v Ljubljani. Imel sem vse udobnosti, ki nam jih nudi mesto s štiridesetimi tisoči prebivavcev, in sem si z malim denarjem lahko nabavil vse neprivlačnosti, ki jih morajo dragi plačevati letoviščarji na kmetih. Se celo želodčni katar sem dobil poceni, ko sem nekoč na kisel mleko izpil vrček prestane piva. In tako bi bil še nadalje letoval v zadovoljstvo, ko bi bili istotako ko cvček ostali tudi mo-

ji prijatelji isti, kakršni so bili med letom. Moji prijatelji namreč, kolikor jih je borba za kruh tudi v tem času vezala na Ljubljano, so imeli svoje polovice v raznih kopalnicah in letoviščih ter so postali tako vdovci pri živih ženah. Odrivavali so si med letom ali pa napravili dolge, da so mogli ustreči modnim aluram svojih soprog in potolažili svoje lastno hrepenenje po samski svobodi. Z začasnimi osvobojenici te vrste pa je vsako pametno obnevanje, kakršno naprimer jaz ljubim, naravnost nemogoče. So kot kozli, kadar jih izpustijo iz hleva. Povem vam, da laže izpregovorite resno besedo z burškiznim vseučiliščnikom razklanih lic ali z novopečenim lajtnantom povite talje kakor pa z vdovci živih žena.

V našo navadno gostilno Pri Raci jih ni bilo več. Res je, da se toči ondi neznansko kislo cvček, ki povzroča zgago in kolcanje, da te kar privzdiguje od tal. Zato pa imas na mizi škatico sode, da si z njo odpomoreš v silo. Res je nadalje, da je služila naša go-

stilniška soba pred potresom za konjski hlev. Toda prizidek, ki so bile na njem pritrjene jaslje, je zelo praktična priprava, da položiš nanj palico in klobuk. Res je slednjič, da so tla v sobi vasa vegasta, tako da se, kadar se nasloniš na mizo, zagunčaš, kakor da bi sedel na gugalnico v Latermanovem drevedru. Vendar ko podložiš pod mizo pest vžgalice, jo spraviš spet v ravnotežje.

Sicer pa vse te hibe, če jih je sploh smatrati za hibe, daleč odtehta udobnost, kakršnih ne najdeš niti v Unionu. Pri Raci lahko piješ in vpiješ, se zabavaš in zabavljaš, kolikor ti je drago, ter pijuneš, kamor hočeš, in ti ni treba niti napitnine dati. Jaz bi se celo drznil trditi, da ravno kisloba cvčka, pohlevnost sobe in gugalnost mize je tisti talisman, ki nas veže na Raco. Kjer ni tega, tam ni dobre volje. V dokaz bodi naslednje dejstvo.

Ko je prijatelj naše družbe, ki se ima za imenitnega lovca, obhajal petindvajsetletni jubilej, odkar je ustrelil nekje na Gorenjskem prvega kozla, smo mu

priredili banket v malem salonu hotela Union. Bilo je namreč v tistem času, ko je vsa Ljubljana kakor nora drla v Union in smo tudi mi mislili, da ne smemo zaostati za drugimi. Toda vkljub važnosti momenta dobre volje, kakor smo sicer, le nismo mogli postati. Onega dobrodejnega Račjega ozračja smo pogrešali vse večer; zlasti smo težko občutili prikrajšanje osebne svobode, ker nismo smeli pijuniti, kakor bi bilo komu najbolj pri rokah, oziroma pri ustih.

Je pa že v gostilni Pri Raci vse drugače. Ondi vlada neomejena svoboda, zato pa tudi kipeča veselost. Od upokojenega pismonoša z bujno razcvetelimi tulipani podobnim nosom do dvorne svetnika in spe — to sem namreč jaz — vse je židane volje in še celo prijatelj, ki ima nadoh, hudo ženo in za tri pade otrok, se pogosto, ko se nekolikokrat ob mizi zagunča, razkorači, da s hreščavim glasom zapoje:

"Stoji, stoji cerkev svetga Ahaca, tam imam dečo, k' hod' ko 'na raca."

In pa kaki talenti se razvijajo Pri Raci! Popivši poldrugi liter cvčka, je vsakdo korifeja vsaj v eni, navadno pa v več strokah. Jaz naprimer sem vojskovodja, kakršen je bil jedva Gustav Adolf, upokojeni pismonoša pa je državnik, kakršen ni bil niti Aksel Oxenstierna. In tako se ni čuditi, da rešujemo z lahkoto najtežje probleme.

Le eno napako ima gostilna Pri Raci, nota bene, ne v mojih očeh, pač pa v očeh mojih prijateljev, ki so, kakor pravi upokojeni pismonoša v svoji bleedi zavisti, vsi velikanski babjaki. — Oh ta stari, onemogli grešnik, ki je že pozabil, kako je on bezljal pred tridesetimi leti!

Gostilna ima namreč napako, da je ondi moška postrežba, ker streže oče krčmar sam. Ker je pa tudi kuharica stara in kruljava, zato res ni v vseh Račjih prostorih ženskega bitja, ki bi ob njem našlo utehe ljubezni žejno moško srce. To je pa, kakor rečeno, meni pogodu; prvič, ker sem prepameten, da bi uganjal kake otročarije, drugič pa, ker sem postal sovražnik žensstva, odkar me je pustila na cedilu gospodična Meta Pok in njena dota. Z moško postrežbo pa se morajo med letom radi ali neradi zadovoljiti tudi moji prijatelji. Ker namreč večkrat na dan slišijo od svojih soprog izpremenjeni Prebernov verz: Žena se tujih boj ko hud'ga vruga!

Je naravno, da jim obliči njegov globoki pomen v spominu. Drugače je pa v počitnicah, kadar so vdovci. Tedaj pa prodre z vso silo na dan njihova, kakor pravi pismonoša, babjaška narav. Tedaj obletajo vse gostilne in druge javne prostore, kjer se nahaja kako manj tankovestno žensko krilo. "Fej jih bilo!" vzklika pismonoša in zavija oči, do dna svoje moralne duše ogoren.

In tako je bilo tudi letos. Večer na večer sva sedela jaz Gustav Adolf in Aksel Oxenstierna sama v gostilni Pri Raci. Pa kakor bi zgodovinski Gustaf Adolf izvestno ne bil zadovoljen, ko bi imel vedno le svojega dolgočasnega državnika poleg sebe, tako sem se tudi jaz kmalu naveličal edine družbe svojega Akala. Zato so mi večeri v Ljubljani postali dolgi in dolgočasni. Včasem sem srečal sicer koga iz naše družbe na ulici. In če sem ga vprašal, zakaj ga ni več k Raci, mi je hinavsko odgovoril: "Saj veš, slaba pijača, slabi prostori!" Jaz pa sem si mislil: Hinavec! nisem nič rekel in sem jezen odšel.

Se bolj ko ta hinavščina in nedostojanje družbe pa mi je moje ljubljansko letovanje zagrenilo namigavanje, kakor da sem ostal čez počitnice v Ljubljani, ker nimam denarja. Sicer je bilo to res, pa kakor vsaka resnica kolje oči, tako je klala ta tudi moje. Sram me je bilo in bal sem se za svoj kredit in prestiž.

Tako grem nekoč tisti dan prikratk skozi Zvezdo, ko me sreča prijatelj, o katerem ve vsa Ljubljana, da ima več stotakov dolga ko las na glavi.

"Kaj pa ti? Kar v Ljubljani, kar v Ljubljani?" me vpraša.

"Odločil sem se, da ostanem letos v Ljubljani. Tu imam domačo postelj, zdrav zrak, dobro pitno vodo in sploh vse udobnosti," mu začnem v enem dučku naštevati, da bi ga laže prepričal.

On pa: "He, he! Kaj ne, slabi časi in pa draginja! Jaz sem se pa ravnokar pripeljal iz Rimskih toplic, jutri se pa peljem k Vrbskemu jezeru, kjer imam že nekaj tednov svojo ženko."

Bahač in lažnivec! sem si mislil! Tak širokoustnež! Ko je vendar znano, da niti fiakarja ni mogel plačati, s katerim se je peljal on in njegova rodbina v letovišče tja v neko vas za Golovcem. Tu za Golovcem so njegove Rimske toplice in Vrbsko jezero! Razjelo pa me je tako, da sem skoraj pozabil iti isti dan drugič skozi Zvezdo.

Vse to je dalo povod, da sem začel resno premišljati, ali bi vendar ne kazalo, da bi za nekaj tednov zapustil Ljubljano. In ko je nastopila neka vis maior, ki je končno povzročila odločitev, moram reči, da nisem bil žalosten.

(Dalje prihodnjik.)

SLOVENKA

samska iščem službo za domačo hišna dela. Sem srednje starosti. Sem privolji tudi se seznaniti s Slovincem isto srednje starosti, mora biti naprednega mišljenja in mirnega značaja v svrhu ženitve. Ponudbo je poslati pod naslov: Slovenka, 2657 So. Lawndale ave., Chicago, Ill. — (Adv.)

DA SKUHAŠ DOBRO PI-YO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v salgi slad, smel, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma gti nna, kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, sladničarjem in v prodajalnih šoleznine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (July 30-1914) pomeni, da vam je naročilo poteklo ta dan. Poslajte nam pravočasno, da vam ga ne ustavimo. Ako lista prejmete, je mogoče vrniti, ker ni bil plačan. Če je vaš list plačan in ga prejmete, je mogoče vrniti, ker ni bil plačan. Če je vaš list plačan in ga prejmete, je mogoče vrniti, ker ni bil plačan. Če je vaš list plačan in ga prejmete, je mogoče vrniti, ker ni bil plačan.

Naši zastopniki so vsi števni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih plačate naročnino.

Naročnina za celo leto \$5.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani S. N. P. J. plačajo pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in ceno za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člane \$5.30.

Za Evropo stane za leto \$4.00, za vse leto pa \$1.70. Člani doplačajo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi mi pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO "PROSVETA"

2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

Agitirajte za "Prosveto"

MEDVLADJE

SOCIALEN ROMAN.

Spisal Jože Pahor.

(Dalje.)

A ko je opazovala mater, jo je vendar bolelo v srcu, tiho, motno, z neko neopredeljivo bolečino. Ko jo je videla zadnjič, v zgodnji pomladi, je bila še čvrsta in niti na misel ni prišlo hčeri, da bi morda v njej že ždela kal bolezn. Zdaj je bila bolezen očitna in se je posebno videla v očeh. Pogreznile so se bile in čudna svetloba je gorela v njih, plamen, ki dogoreva.

— Vojna nas bo čisto končala, — je tožila hčeri. — Ti se mučiš in nimaš ničesar, ker vse daješ nam, tvoje sestre ne morejo nikamor in tudi brat je doma. Oče dela, zasluži, vendar ne moremo naprej.

Stana jo je tožila, da je povsod tako, da vsi trpijo in čakajo rešitve. Morda bo prešlo prav tako nenadno, kakor je prišlo gorje. A matere ni mogla utolažiti.

— Ze leta traja to življenje in Bog ve, kako dolgo bo še. Od česa bomo živeli? Prihodnje zime ne bomo več prenesli, ni mogoče!

Mati se je sklonila in skrila obraz v dlani. Zadnje besede je govorila tiho in s tako brezupnostjo, da je Stano pretreslo.

— Ah, saj ni tako strašno, le vaš obup je, ki vidi tako črno! Saj bom pomagala, saj bom delali! — je prigovarjala hči.

— Skrb in beda, vse nas bo ugonobilo, če se ne konča. Saj se ne bojim zase, za otroka se bojim, za očeta, saj si ga videla, da ni več tisti, ki je bil! Prehudo je, ni mogoče prebiti!

Stana ni bila še nikdar čula slinih besed iz njenih ust, tudi ne, kadar je bila v najhujših stiskah, zato je vedela, da je materi odkrita vsa prihodnost, kakor je odkrita onemu, ki je z življenjem obračunal. Vedela je, da mati ne govori, kar ni gotovo; zato jo je ta slutnja smrti s toliko večjo silo pretresla. Da se je prav njej izpovedala, to je bilo naravno. Sestri in brat bi bili komaj razumeli nje besede, očetu se ni hotela potožiti, ker je menila, da še sam ni zdrav. Toliko volje in samozatajevanja je imela še vedno, tudi ta trenutek, ko je čutila ves razpad svojih moči.

Stana se je sklonila. Ni vedela, kaj naj odgovori, molčala je in iskala rešilne misli. A nagloma se je utrgalo v njej, grenke solze so ji zalile oči. Dvigniti se je hotela in oditi v sobo, da bi jih skrila, pa ni imela dovolj moči. Tiho sta jokali, dasi bi bili druga drugi radi skrili, kaj se z njima godi. Po hiši pa je skozi vrata in okna blestelo solnce s polnim poletnim sijajem.

Starejša sestra se je vrnila z otrokom v naročju in Stana je odhitela v sobo izpirati si oči. Potem pa je vzela brata v roko, ki jo je sicer začudeno gledal, a se vendar ni nič branil. Imela je zanj nekoliko pečiva in hitro sta postala prijatelja.

Ali boš res sirota? Ali res ne boš nikdar poznala matere? se je spomnila in milo se ji je storilo. Pa se je premagala in se obrnila k sestri.

— Ti si starejša, — je dejala, — ali delaš kaj za mater? Ali jo nadomeščaš, ker je bolna? Ali se zaveš, da si pravzaprav nje namestnica?

— Kaj bi ne razumela? — je odgovorilo dekletu, ki je bilo Stani slično po postavi in obrazu, temnopoltu in rdeče, črnih oči in obilnih, temnih kit. — Kolikor morem, pomagam, pa mislim, da se ne more tožiti radi mene!

Stana je vedela, da bi sestra šla rada v kako šolo, imela je vedno veselje za to, toda pri takih razmerah doslej ni bilo mogoče nikamor.

— Nič ne pomaga, udaj se, — jo je krepila, — saj vidiš, kako je z mano. Morda boš veliko več dobila za življenje!

Odpravila se je v mesto nakupovat nekoliko živin in se vrnila opoldne z očetom, ki ga je bila počakala, ko se je vračal z dela. Popravljal se je bil, ostarelost mu je izginila iz lic,

moči so se mu vrnile. Ves čas je hčeri ležala na srcu, da bi mu povedala o Rojniku, toda moči ni imela dovolj, saj ji je bil oče že tako zelo zameril, da jih ni prišla že prej obiskat. Tudi materina bolezen jo je mnogo bolj skrbelo.

— Zakaj niste iskali pomoči o pravem času? Morda bi bila zdaj že zdrava! — je očitala. — Zakaj mi niste že prej pisali?

— Saj še zdaj ni zdravnik prav na jasnem, — je odgovoril oče. — Nasledki dolge bede! Kakšno sredstvo poznaš proti temu?

— Svoje zdravje je dala, da je ohranila rodbino. Vsi so zdravi in čvrsti, ona pa je izpila, saj se vidi!

— Jaz sem bil bolan tačas in drugi so mi ukazovali, — se je branil Slak, — ali hočeš meni kaj očitati?

— Ničesar ne, ali vsaj zdaj jo rešite, morebiti, še ni prekasno!

Oče jo je pogledal, kakor bi si ne vedel svetovati, Stana pa je obljubila, da jim pošlje svoje prihranke, pripravljene v hranilnici.

— Za mater! — je zabičevala. — Kdaj bi bila že lahko dala svoj denar, da ne bi prišlo tako daleč.

Tudi ta dan niso zamudili običajnega dela za hišo, le da je bila Stana zraven in opazovala pridne delavce. Pa se ni mogla šaliti, nekaj težkega jo je mučilo.

— Morda še ni prepozno, — se je tožila, — morda bo še vse dobro!

Kasno zvečer, ko so drugi že šli spat, sta sedeli z materjo v kuhinji in se pogovarjali, polglasno, da ne bi dramili spečih. Mati je bila mirna, oni predpoldanski dogodek je le še kakor senca ležal med njima. Stana je skrbno opazovala mater, a sledov obupa ni bilo več, mati je bila spet trdna in hči se je potolažila. Cesar ni mogla omeniti očetu, je povedala materi z zaupljivostjo in čutila, da ji je lažje. Zdelo se ji je, da je že ves dan iskala priložnosti za to in da je pravzaprav prišla domov največ radi te tajnosti. Vendar je mater prestrašilo.

— Zakaj nisi povedala že prej? Se omenila nisi? Ali je prav tako? Kakšna hči si, kaj je s tibo?

Toda Stana je bila mirna, brez krivde.

— Le ne bojte se zame, vem, kaj delam! Cemu bi vam pravila, ko mu nisem nikdar verjela in mu tudi zdaj še ne. Samo to vidim, da je res drugačen človek!

— Tega ne zabi, da bogastvo še ni vse! — je govorila mati tiho. — Sovražnik je sreči, nič manj kakor revščina. Če misliš na tega človeka zaradi bogastva, ne varaj se, da greš sreči naproti! Mimo nje greš. Naj ti zlato ne slepi oči, izgi iz srca svoj pohlep! Sreča je drugje, pripravljala sem te zanjo!

Mati se je sklonila bliže in hči je čutila, kako je vsa prežeta z eno samo mislijo, kako pozablja vse in tudi sama sebe, ko trepeče za njeno prihodnost.

— Če boš kdaj nesrečna, se boš spomnila, kaj sem govorila nocoj. Daj bog, da bi se ti ne bilo treba spominjati!

Dolgo se niste mogli ločiti, nikdar si niste mogli vsega povedati. V izbi je zajecalo dete, zaplakalo je plašno, pa ga je hitro začel miriti deklinski glas in ga tudi potolažil. Polnočne zvezde so se že nagnile, ko ste ali počivali, obe z ne navadnim občutjem, kakor bi bili šele danes spoznali, kako blizu ste si, kako ste eno, čeprav mati in hči. V teh zadnjih letih je bila Stana prebila trdo življenjsko preskušnjo in bila zdaj kakor zdravo drevo, ki stoji močno in varno v širjavi polja.

7.

Slak je dobil dvodnevni dopust, ker je šel s taatom na pogreb; starcu je bila umrla mati, ki se je bila nedavno vrnila iz pregnanstva.

Stopila sta v N... z vlaka in poiskala vozniško. Mudilo se jima je, zato je Slak ponudil pretirano vozno, da bi le ne zamudila.

— Dobro poženite! — je dejal veliki, široki stavec Kocjan. — Sporočil sem, morebiti me bodo počakali! Saj ni daleč do Zagrebja!

Voz je šel skozi majhno vas navzgor in nato med šolastimi, kamenitimi pašniki navzdol. Brinje je bohotelo po njih, redke rumene in modre poljake cvetke sredi žilavih trav so se borile za suho. Kmalu je drdral voz med bori in tu je bilo za spoznanje hladneje.

(Dalje prihodnjik.)

Dobre volje

in vesel biti more človek kateri ima dobro prebavo. Kadar vi prebavljate svoja tri jedila na dan, potem sledi dobro zdravje.

SEVERA'S BALZOL

napravi prebavo naravno in lahke in je zanesljiva splošna tonika kadar telesni sistem oslabi. Pravo zdravilo super dolgotrajne zabasnosti.

Cena 50 in 85 centov.

Vprašajte zanj v lekarnah.

W. F. SEVERA CO., CEDAR RAPIDS, IOWA

ZASTAVE

AMERIŠKE, SLOV. HRV. —! REGALJE, PREKORAMNICE, TROBOJNICE, ZNAKE, KAPE, UNIFORME, ITD.

SIGURNO 25% CENNI

KOD DRUGOD

VICTOR NAVINSEK

331 Greave St., Cincinnati

ALI ČITATE

dobre knjige?

Tedaj naročite knjige Književne matic

S. N. P. J.

Človeku je potrebna duševna hrana kakor telesna. Ne večje zlo za delavca je neznanje. Cimbolj je delavec neveden, tembolj ga izkoriščajo od vseh strani. Dobra knjiga je večji sovražnik nevednosti in duševne teme. Delavec se mora učiti; vzeti si mora sam, česar mu ni dala revna šola. Človek mora dobre knjige.

Ako ste ukaželjni, če hrepenite po izobrazbi in delnem razvedrilu, ako želite čitati povesti iz delavskega življenja, spoznati nekatere naravne resnice in če se hočete spoznati s temeljnimi pogoji angleškega jezika; naročite sledeče knjige:

Slovensko-angleška slovnica	\$2.00
Zajedalc	1.75
Zakon biogeneze	1.50
Jimmie Higgins	1.00
Pater Malaventura	1.50

Kdor naroči Zajedalce in Zakon biogeneze skupaj, dobi obe knjigi za tri dolarje.

Vse te knjige so lično in trpežno vezane. Poštnina priložena. Naročilu priložite denar.

Naročila za vse gori omenjene knjige prejema

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

2657 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.